

Eiropas Taksonomija – klasifikācijas sistēma ilgtspējīgām saimnieciskām darbībām 1/5/22

Vadītāja ilgtspējas pakalpojumu nodaļā,
PwC Latvija
Maija Orbidāne

Klimata pārmaiņu radītās sekas izjūtam arvien vairāk – gan ekstrēmos laika apstākļus, gan izmaiņas dabā. Lai mazinātu klimata pārmaiņas un risinātu problēmas, kas saistītas ar vides degradāciju, ES ir noteikusi ambiciozus mērķus līdz 2030. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomu par 55% un līdz 2050. gadam kļūt klimatneitrālai. Eiropas “Zaļais kurss” ir stratēģija, ar kuras palīdzību Eiropa plāno sasniegt klimata neitralitāti.

Zaļais kurss

Eiropas “Zaļā kursa” mērķis ir uzlabot iedzīvotāju un nākamo paaudžu labklājību un veselību, sekmējot bezatlikumu ražošanu, viedu pārvietošanos, zemu emisiju ēku būvniecību, bioloģisko daudzveidību, tīru gaisu un ūdeni, veicinot atjaunojamās enerģijas ražošanu un izmantošanu, kā arī aprites un sadarbības ekonomiku, tādējādi mazinot siltumnīcefekta gāzu emisijas un to absorbēšanu.

Šo mērķu sasniegšanā nozīmīgu lomu spēlē finansējums. Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, būs nepieciešami ievērojami naudas līdzekļi. Zaļā kursa investīciju plāns paredz tuvākajā desmitgadē mobilizēt vismaz 1 triljonu eiro investīcijām. Runājot par finansējuma nodrošinājumu šiem mērķiem, lieto jēdzienu “ilgtspējīgas finanses”. Ilgtspējīgu finanšu būtība ir stiprināt gan privātā, gan publiskā sektora lomu, nodrošinot finansējuma plūsmu uzņēmumiem, kuri jau šobrīd aktīvi iesaistās un veic ilgtspējīgas darbības, vai vēlas mainīties un pielāgoties, pārskatot savus darbības modeļus, meklējot jaunus ilgtspējīgākus un videi draudzīgākus darbības virzienus klimata pārmaiņu mazināšanai un pielāgojoties klimata pārmaiņām.

Lai finanšu institūcijas, aktīvu pārvaldnieki un publiskais sektors varētu sekmīgi pildīt šo pienākumu un nodrošināt finansējuma pieejamību ilgtspējīgām darbībām un pārveides procesiem, ir nepieciešama uzticama, kvalitatīva un standartizēta informācija, kas atbildētu uz jautājumu, kas tad īsti ir ilgtspējīga saimnieciskā darbība, un sekmētu izvirzīto klimata mērķu sasniegšanu.

ES ir izstrādājusi zinātniski pamatotu klasifikācijas sistēmu ilgtspējīgām saimnieciskām darbībām jeb Taksonomijas regulējumu,¹ sniedzot ieskatu saimnieciskās darbībās, kas vērstas uz ES izvirzīto vides mērķu sasniegšanu. Tā atzīst par zaļām jeb “vides ziņā ilgtspējīgām” saimnieciskās darbības, kas sniedz būtisku ieguldījumu vismaz viena izvirzītā vides mērķa sasniegšanā, vienlaikus būtiski nekaitējot nevienam citam no vides mērķiem un nodrošinot minimālas sociālās garantijas.²

Taksonomijas regula vērtē saimniecisko darbību attiecībā pret sešiem vides mērķiem:

1. klimata pārmaiņu mazināšana;
2. pielāgošanās klimata pārmaiņām;
3. ilgtspējīga ūdens un jūras resursu izmantošana un aizsardzība;
4. pāreja uz aprites ekonomiku;
5. piesārņojuma novēršana un kontrole;
6. bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu aizsardzība un atjaunošana.

Šobrīd ir pieņemta pirmā Taksonomijas Delegētā regula³ par klimata mērķiem, kas ievieš tehniskās pārbaudes kritērijus attiecībā uz nosacījumiem, pie kuriem uzskata, ka konkrēta saimnieciskā darbība būtiski sekmē klimata pārmaiņu mazināšanu vai pielāgošanos klimata pārmaiņām, un no kuriem secina, vai saimnieciskā darbība būtiski nekaitē citiem vides mērķiem. Tehniskās pārbaudes kritēriji ir definēti atbilstoši nozarēm, kurās saskatāms vislielākais potenciāls veicināt klimata neitralitāti un pielāgošanos klimata pārmaiņām (piemēram, enerģētika, mežsaimniecība, ražošana, transports, būvniecība un nekustamais īpašums, ūdensapgāde). Sīkāku ieskatu iekļautajās nozarēs un saimnieciskajās darbībās var gūt ar Taksonomijas kompasu.

Tehniskie pārbaudes kritēriji attiecībā uz vides mērķa sasniegšanas “būtisku sekmēšanu” ļauj novērtēt, vai saimnieciskajai darbībai ir būtiska pozitīva ietekme uz vides mērķu sasniegšanu, piemēram, būtiski samazinot siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomu.

Tehniskās pārbaudes kritēriji attiecībā uz “būtiska kaitējuma nenodarīšanu” ļauj novērtēt, vai saimnieciskā darbība nekavē citu vides mērķu sasniegšanu un vai tai nav būtiskas negatīvas ietekmes uz tiem.

Taksonomijas regulējums ir arī caurspīdīguma un informācijas pieejamības nodrošināšanas rīks, kas nosaka pienākumu lielajiem finanšu un nefinanšu nozares uzņēmumiem, kuriem jau šobrīd ir pienākums gatavot nefinanšu paziņojumus, papildināt tos, lai norādītu, cik lielā mērā to veiktās saimnieciskās darbības atbilst Taksonomijas regulējuma noteiktajiem pārbaudes kritērijiem. Savukārt finanšu sektora dalībniekiem, kuri sniedz dažādus finanšu pakalpojumus, ir pienākums norādīt, cik lielā mērā uzņēmumi un saimnieciskās darbības, ko tie finansē caur šiem finanšu produktiem, atbilst Taksonomijas regulējuma noteiktajiem kritērijiem. Paredzams, ka nākotnē finanšu sektora dalībnieki (piemēram, bankas) varētu būt ieinteresētas nodrošināt izdevīgāku finansējumu uzņēmumiem, kuru saimnieciskā darbība atbilst Taksonomijas izvirzītajiem mērķiem, vai ierobežot finansējuma pieejamību tiem, kas neatbilst šīm prasībām. Tāpat ir paredzams, ka arī publisko iepirkumu procedūrā varētu tikt iekļauti ar ilgtspēju saistīti papildu kritēriji.

Arī lielajām valsts kapitālsabiedrībām, kurām saskaņā ar Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumu jāgatavo nefinanšu paziņojums, būtu vērtīgi jau tagad iepazīties ar Taksonomijas zaļo klasifikācijas sistēmu un novērtēt, vai un kādā mērā saimnieciskās darbības, ko tās veic, ir vērstas uz Eiropas nosprausto vides mērķu sasniegšanu. Novērtējot uzņēmuma darbības modeļa atbilstību Eiropas vides mērķiem un apzinot savas saimnieciskās darbības ietekmi jau tagad, būs iespējams savlaicīgi reaģēt un uzsākt nepieciešamos pārkārtošanās procesus, gan ietaupot naudas līdzekļus, gan kļūstot konkurētspējīgākiem, kā arī apzināt iespējas izmantot atbalsta mehānismus, kas tiek aktivizēti Ilgtspējīgas Eiropas investīciju plāna ietvaros.

Ja jums ir jautājumi par Taksonomijas atbilstības novērtējumu vai nefinanšu ziņošanu, aicinām sazināties ar PwC Ilgtspējas pakalpojumu vadītāju Maiju Orbidāni.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/852 (2020. gada 18. jūnijs) par regulējuma izveidi ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanai un ar ko groza Regulu (ES) 2019/2088.

² Minimālās sociālās garantijas – uzņēmumam jāveic saimnieciskā darbība atbilstoši ESAO Vadlīnijām daudznacionāliem uzņēmumiem un ANO Vadošajiem principiem uzņēmējdarbībai un cilvēktiesībām, tostarp principiem un tiesībām, kas izklāstītas astoņās pamatkonvencijās un noteiktas Starptautiskās Darba organizācijas Deklarācijā par pamatprincipiem un pamattiesībām darbā un Starptautiskajā cilvēktiesību hartā.

³ Komisijas Delegētā regula (ES) 2021/2139 (2021. gada 4. jūnijs) ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2020/852 papildina, ieviešot tehniskās pārbaudes kritērijus, pēc kuriem nosaka, ar kādiem nosacījumiem konkrēta saimnieciskā darbība ir uzskatāma par tādu, kas būtiski sekmē klimata pārmaiņu mazināšanu vai pielāgošanos klimata pārmaiņām, un pēc kuriem nosaka, vai konkrētā saimnieciskā darbība nenodara būtisku kaitējumu kādiem citiem vidiskajiem mērķiem.